

HISTORIKK KJELSTRAUMEN

Man antar at der har vært drevet en form for vertshus/skysstasjon i Kilstraumen lenge før 1200-tallet, men de første skriftlige henvisningene til stedet finner man i Håkon Håkonssøns saga;

1205/06 Baglerne sto i Bergen, Håkon Jarl (birkebeinerne) kom nordfra med fem langskip og 13 skuter. I Mjømna i Gulen lå en del baglere med to jekter og forsøkte komme unna Håkon Jarl, men han tok dem igjen i Kilstraumen. Baglernes ene jekt gikk på grunn og Håkon drepte de fleste baglerne, den andre bagler-jekten kom seg unna, og fortsatte til Bergen for å varsle om birkebeinernes ankomst.

1240 kong Håkon er på vei nordover fra Bergen og hadde i Kilstraumen møte med sine sysselmenn fra Sunnmøre og Romsdal.

1321 den 16. mai var biskop Audfinn i Bjørgvin i Kilstraumen, han sendte sin tjener Arnulv med melding til biskop Håkon i Stavanger, derav har man stadfestet besøket

1530 den danske adelsmannen Nils Lykke var riksråd i Norge og hadde besøkt lensherre Eske Bille i Bergen, på vei hjem sendte han takkebrev til lensherren, datert den 22. januar 1530 ”norden for Kiilestrøm i Hualswogh”

1570 Absalon Pederssøn Beyer, lektor og sogneprest i Bergen, skriver i dagboken sin at jakten til Anders Skriver, borgermester i Bergen, gikk på et skjær i Kilstrømmen og ble ødelagt.

Om lag på samme tid skriver presten Peder Clausson Friis (1545-1614) sin ”Norriges og omliggende øers sandferdige beskrivelse” hvor han beskriver Kilstraumen som ”et smalt sund som alle nordfare skib må løbe igjennom, kaldet Kilestrøm, der udi falder en overmåde sterk strøm”.

Likedan nevner han skjæret som ofte førte til ulykke ”saa at der haver paa en half times tid engang omkomet 7 nordfar skibe”.

Dette skjæret i Kilstraumen ble fjernet i 1876.

1610 sogneprest i Lindås, Hans Nilson Hess, får kongebrev datert 20. juni ”paa et offentlig krog at holde”. Han hadde satt opp nytt hus i Kilstraumen, og ansatte en vert som sto for servering og overnatting. Siden den gang har her vært kontinuerlig drift, i form av gjestgiveri og/eller handel.

Deler av bygget Hess satte opp finner vi rester av i dagens vertshus, bl a deler av grunnmur, noe bjelker og tømmervegger, dessverre gjemt bak moderne kledning og brannhemmende materialer i versthusets kjøkken

1672 Depensjonsskipet ”Den norske Løve” med kaptein Paul Jacobsen/Flensburg, grunnstøtte og sank i Kilstraumen under en reise fra Trondheim til Gluckstadt i Tyskland. Skipet var lastet med 425 skippund (tilsv. 68 tonn !!) kobber, samt en del andre varer. Kobberlasten tilsvarte ett års produksjon i Røros-gruvene, ca 200 årsverks arbeid. På metallbørsen i Gluckstadt ble dette kobberet regnes som ”Norges Gull”

Rentemester Henrik Muller i København eide 400 pund av kobberlasten, resten tilhørte kongen.

Amtmann Johan Fredrik Marschalk lovet hjelp til å berge lasten, og dykkeren Johan Beyer og fullmektig Lauge Jensen fikk løyve til å prøve å berge skip og last.

På vårtinget for Lindås i 1673 ble det opplyst at skipet var under berging.

1673 landets første klokkedykk fortas i Kilstraumen

31. juli 1673 var den danske embetsmannen Corfitz Braem på offentlig oppdrag på vestlandet, og var i den forbindelse vitne til noe han aldri før hadde sett maken til, han beskriver det slik; ”Tidlig om morgenen reiste vi med ny fordringskap, 1 mil, hvor vi saa et av rentemester Mullers skibe, som der var bleven med kobber, hvilket blev av en dukker oppfisket igjen, hvilket var merkelig at se.

Dukkeren er klæd udi læderklæder fra top til taa, staar saa udi en blyklokke og heises ned ad skibet til grunnen, haver et lidet taug hos sig, hvorpaa han trækker, naar han vild op igjen, saa og naar han vild flyttes, hvorpaa en anden, som staar udi skibet og haver fat paa samme taug, forstaar sig og maa give agt paa.

Naar han komer op igjen, da udgår af samme klokke hans aande, hviken han haver holdt hos sig, saasom en tyk taage.

Han var engang ved et halvt kvarter af en time neder paa bunden og lot sig flytte hid og did.

Han havde paa den maade alt fisket op 500 kobber plader.”

(i dykkehistoriske miljø mener man at tidangivelsen for dykket betyr 53 minutter)

På 1600-tallet måtte man ha kongebrev for så mye, så også for dykking, og man mener at for dette dykket sto tidligere dansk kaperkaptein Jacob Vinskjenk og hans mannskap, ansvarlig.

Bilder av funn fra ”Den Norske Løve” er vedlagt, krukker for vin eller olje, samt kobberbarrer. Man regner det som svært sannsynlig at kobberet stammer fra Røros, alternativt Løkken. Dette kobberfunnet er det eneste av sitt slag som finnes.

Krukkene kalles ”bartemannskrukker”, på en av dem er årstallet 1651 støpt inn, av den grunn antar man at dette var datidens ”gjenbruksflasker”, da de allerede hadde vært i bruk i over 20 år da skipet gikk ned. Krukkene har saltglasur og er dels dekorert med kobolt-blått, man antar at de kommer fra området Köln/Fraechen.

Man har også hentet opp en del keramikk i gul leire med koboltblå dekor, dette antas å komme fra Mellomeuropa/Nederlandene

Der er også hentet opp et betydelig myntfunn, ca 300 mynter totalt, fordelt på 1 dansk shilling kobbermynter samt 2 dansk skilling sølvmynter, samtlige datert 1771.

Ellers er der funnet og hentet opp diverse deler av Rhinsk steingods, rester av et gammelt strykejern og annet....

Der finnes fortsatt store mengder kvernsteiner, teglstein fra Flensburg samt Hella, brynesten fra Eidsborg i Telemark, samt et antall store støpejernskanoner og diverse ankere fra forskjellige epoker.

Kanonene antas å stamme fra ”Den Norske Løve”

Fascinerende at dette fortsatt er bevart etter rundt 350 år på 30 meters dyp, tilsvarende 40 atmosfæres trykk, i en av landets strieste strømmer. Kilstraumen går med opp mot 7 knop!

1699 Kilstraumen er første gang nevnt som tingsted for Lindås skipreide

1701 i tillegg til gjestgiveri drev man med sildesalting, handel med skinn, talg o.a., samt østers som driveren kjøpte for videresalg til Bergen. Innehaver var nok etter datidens standard en velholden mann, for i et arveoppgjør listes følgende eiendeler opp;

Pengeverdien var 332 rdl, gjeld 118 rdl.

Huset var vedsatt til 200 rdl, de hadde en jekt med seil og redskap, tre båter med seil, en båt uten seil, kastenot, sildenot og annet garn og tauverk.

Her fantes ett sølvkrus, seks sølvskjeer, fire kobberkjeler, en tekjel, ti tinnfat, seksten tinntallerkner, en vannpote i tinn, to messinglysestaker, en messingmorter, en fiskekjel av messing, fire jerngryter, to skjerdinger, to stekespidd, en panne, en ildtang, en skje og gaffel i jern, en øks, en jernkiste og to børser.

Videre var her et eikeskap, to runde bord, seks stoler, to spinnerokker, tre sengesteder, en trekiste, to bryggekar, tre øltønner, tolv furutønner, stamper og bøtter, en slipestein, tre underdyner, en overdyne, tre hodeputer med putevar, to undersenger, en overseng, en dyne med overtrekk av lerret, to små puter, et stripet åkle, fire par laken, syv blå gardiner, to dreielsduker, tolv kalvskinn og seks sauseskinn, og to ildsteder.

1704 kong Fredrik IV besøkte Norge, og på sin reise tok han inn bl a i Kilstraumen

1704 soldatinnrullering for Lindås skipreide foregår i Kilstraumen

1711 underlige skatter betalte man også den gang, i skattelistene for dette året skattet eier i Kilstraumen 2 rdl for parykken sin, og til sammenligning bare 1 rdl 5 mk for en dreng og to tauser.

1713 og 1714 ble bygdeting holdt i Kilstraumen

1725 til 1749 ble igjen bygdetingene holdt i Kilstraumen

1733 kong Kristian VI og dronning Sofie Magdalene kom fra Eivindvik i Gulen, tok inn i Kilstraumen og fikk skyss videre herfra til Bergen.

1769 til 1772, og 1774-1778 var Kilstraumen igjen tingsted

1778 her finner man i futeregnskapet en innførsel som viser utgiftene ifbm tingreisene. Fra Bergen til tingstedet Alverstraumen var det 2 mils sjøveg, videre til Kilstraumen nye 2 mil. Reisen krevde 9 skysskarer til kostnad 4 sk pr mil, i alt 1,5 riksdaler . Dette gjaldt for sorenskriveren, samme gjaldt for futen, og begge hadde to reiser i året, til vår- og høsttinget.

1790 blir der gjort bestemmelse om los på skyssbåtene, og man skifter ut den ene rorskaren med en los.

1805 til 1818 var Kilstraumen igjen tingsted

1807 den 1. november utsteder G.Daae ”Instruks for Kystværnavdeling”, her heter det i pkt.1 ”Saa snart Vardene på Fedje og Aaras antendes heller Budstikken med mit Signet trykt i enden omgaaer, haver Anføreren med sine folk, og dens Vaaben utfortøvet Nat og Dag at indfinde sig paa det bekjendtgjorte Forsamlings Stæd, Kiilstrømmen, for derfra efter min Ordre at begive seg hen til det sted, hvor hjelp og undsetning behøves at foremonne fiendtlig Røveri og Plyndring.”

1814 25/3 kl 11.45 går Eidsvollsmennene Fredrik Melter, Jonas Rein, Jens Rolfsen, Wilhelm F K Christie og Peter Motzfeldt om bord i vengebåten ”Enigheden” (bygget i Svånøy i 1780) og starter sin reise til Lærdal. Underveis passerer de Kilstraumen.

De brukte 3 døgn til Lærdal, båten hadde 1 styrmann, 10 roere og 2 tjenere, til bagasjen hadde de følge av 2 færingar med 2 roere i hver.

I 1992/93 gikk Bergen Kystlag i bresjen for å bygge en kopi av båten, med denne skal man gjøre samme reisen i fbm 200-års feiringen av grunnloven neste år.

Den 26/3 2014 kl 09.45 passerer Enigheden Kjelstraumen.

I 1814 holdt man også manntall over stemmeberettigede som følge av den nye grunnloven. Dette møte ble holdt i Kilstraumen for alle som bodde i Lindås med Austrheim og Fedje, samt for Myking og Masfjorden sogn.

1863 i tillegg til gjestgiveri drev man også noe landbruk i Kilstraumen, noe som sikret ekstra tilskudd til driften. Dette året var grunnlaget for skattetaksten "buskap på 2,2 kyrlag".

Normalavling var 140 våger høy, man hadde ingen åker, og heller ingen dyrkbar jord, men 21,2 mål naturlig eng, i tillegg brukte man en del tang som dyrefor.

1871 Austrheim fikk sitt første postkontor den 15. august, dette ble lokalisert i Kilstraumen. (Postvesenet Norge kom i gang i 1647)

1875 dette året hadde man i Kilstraumen 2 kyr, 1 ungdyr og 16 sauer

1876 Staten ved Havn- og Kystdir. foretar sprengning av det farlige skjæret i "Kilstraumen like ved Vardetangen", skjæret lå syd for broen. Man antar at dette er første utsprengning av blindskjær/undervanns-sprengning som er foretatt i Norge. Det ble benyttet dykker og dampboreapparat for sprengning under vann. Arbeidet tok totalt 2 ½ år, og kostet rundt 20.000 kr. Årstallet for sprengningen kan fortsatt sees innhugget i berget under broen.

1879 Kilstraumen blir fast stoppested for rutebåtene

1882 gjestgivervirksomheten i Kilstraumen ble avsluttet, man drev nå kun handel, smie, post og skyss.

1902 Nordhordlands Avis, fredag 7. mars 1902 skattelister; Kjelstrømmen, Landhandler Nils Knutsen kr. 9150 , den 3. mest velholdne i listene for Lindaas Sogn.

1912 Jekten "RAMBERN" av Vangsnes sank, den var lastet med teglstein fra Hella i Sundfjord. Båten sank på få sekunder, hele mannskapet berget, samt navnetskiltet fra båten og 3 stoler og et bord.

Vraket av "Rambern" ligger fortsatt i Kilstraumen, ganske nøyaktig oppå vraket av "Den Norske Løve"

1939 man drev fortsatt handel i Kilstraumen, og i tillegg til landhandelen hadde man nå 2 kyr, 1 kalv, bærbusker og en liten potetåker. Her ble også satt opp tankstasjon for diesel og olje, poståpneriet var fortsatt i drift og rutebåten hadde sine faste anløp.

1955 vegen til Ulvøyna ble påbegynt, og smien og løen i Kilstraumen ble revet

1964 handelen i Kilstraumen ble avsluttet, huset blir kun brukt som bolig (utleiet)

1971 broen over Kilstraumen blir åpnet 14. august

1979 stedet blir leiet ut til Ole og Mossa Robertsen, og gjestehus og restaurantdriften ble tatt opp igjen ca 1984. I løpet av 80-tallet blir restaurantdelen bygget på, og store mengder fyllmasse lagt ut

2002 åtte utleiehytter blir bygget

2004 de tre første rorbuene kommer opp

2009 området nærmer seg ferdigstillelse, totalt 12 rorbuer er oppført

2010 de siste 4 rorbuene settes opp, samt nytt servicebygg med sanitæranlegg for båtfolk og bobilgjester.

Nye flytebrygger samt slipp for båtopptrekk

Hele området blir steinsatt/asfaltert

Kjøkkenet blir totalrenovert, restaurant/bar, resepsjon/kiosk samt rommene får en god ”ansiktsløftning”

2011 Nytt tankanlegg for bensin og diesel kommer på plass